

Az Európai Tehetségsegítő Hálózat: egy új, széleskörű nemzetközi kooperáció kezdő lépései

Történeti háttér:

Az Európai Tehetségsegítő Hálózat megalakulásának igénye először a 2011-es budapesti **uniós elnökségi konferencián** (<http://conference2011.talenteday.eu/>) fogalmazódott meg. A közel 300 szakértőből álló nemzetközi hallgatóság számára Csermely Péter professzor mutatta be a hazai Tehetségpontokból álló hálózat kialakításának lépéseit, a fiatalok tehetséggondozására gyakorolt várható hatásait, a hálózatos gondolkodásmód előnyeit. Az Európai Hálózat kialakításával kapcsolatos elképzelések közé tartozott a budapesti székhelyű európai tehetséggözpont felállításának terve is, melyben egyik feladatuként határozták meg a majdani európai hálózat létrejöttében való közreműködést.

A fentebbi gondolatokat a konferencia résztvevői által aláírt **záronyilatkozat** (<http://geniuszportal.hu/content/budapesti-nyilatkozat-tehetsegsegitesrol>) foglalta össze, megteremtve ezzel az Európai Tehetségsegítő Hálózat alapjait.

A MATEHETSZ kereteiben 2012-ben létrejövő **Budapesti Európai Tehetséggözpont** (<http://www.talentcentrebudapest.eu/>) (EUTK) megalakulásának támogatását pedig a **Nemzeti Tehetség Program** (http://www.emet.gov.hu/hatter_1/nemzeti_tehetseg_program/) vállalta fel.

Az Európai Tehetségsegítő Hálózat létrejöttét számos alkalommal az EUTK által koordinált több éves szakmai egyeztetés előzte meg; az egyeztetés folyamatában kiemelkedő szerepe volt annak, hogy 2012 szeptemberétől Csermely Professzort az **Európai Tehetségtanács** (ECHA; <http://www.echa.info/>, a tehetséggondozás legjobb európai szakértőinek 28 éves múltra visszatekintő civil szervezete) elnökének választotta. A folyamat közben kristályosodott az ECHÁnak a jövőbeni hálózatban szakmai minőséget biztosító feladata is.

A Hálózat kialakításával kapcsolatos **dokumentumok** rendszere (<http://www.echa.info/107-formation-of-a-european-talent-support-network-adopted-by-the-general-assembly-of-echa>) 2014 szeptemberére állt össze, melyet az ECHA Közgyűlése az ECHA 14., ljubljanai konferenciáján egy jövőbeni cselekvési terv alapjainak fogadott el.

Ez egyben komoly elismerése volt a MATEHETSZ hatékony szervezésében kiépülő magyar tehetségshálózatnak és az egész magyarországi tehetséggondozásnak is. Ugyanakkor az Európai Tehetségsegítő Hálózatához vezető folyamat 2014 szeptemberétől új szakaszához érkezett: ljubljanában a minőségbiztosítás érdekében az ECHA Közgyűlése megszavazta az Európai Központok létrejöttéhez szükséges pályázat megfogalmazására és értékelésére létrejött **Kvalifikációs Bizottság** (<http://www.echa.info/qualification-committee>) megalakítását, melynek titkára Fuszek Csilla, az EUTK igazgatója lett.

A Kvalifikációs Bizottság felhasználva az EUTK a jövőbeni Európai Tehetséggözpontok kritérium rendszerét is 2015 februárjában meghirdette az Európai Tehetséggözpontok megalakulására

felhívó első pályázatot. (<http://www.echa.info/121-call-for-application-to-be-a-european-talent-centre>).

A pályázatra 19 országból 28 színvonalas pályázat érkezett be, bizonyítva, hogy Európában szélesebb körben megjelent a hálózatos gondolkodásmód igénye, a tehetséggondozáson belüli időszerűsége. A pályázó országok felvállalták a magyarhoz hasonló tehetségközpont-tehetségpont rendszer kiépítését, egy tehetséggondozó tevékenységeket tartalmazó regisztrációs rendszer kialakítását, egymás iránti nyitottságot, jó gyakorlataik cseréjét, tehetséggondozással kapcsolatos nézeteik egyeztetését, egy-egy régióon belüli tehetséggondozó tevékenységek összehangolását.

A Bizottság 2015 nyarán kiválasztotta az első 14 Európai Tehetségközpontot (<http://tehetseg.hu/interjuk/tizennegy-europai-tehetsegkozpontot-akkreditaltak>).

Az Európai Tehetségsegítő Hálózat hivatalos megalakulása (<http://echa.info/137-talent-support-map-of-europe-info-on-european-talent-centres-was-published>) 2015 szeptember 29.-én az Európai Parlament brüsszeli épületében Navracsis Tibor, az Európai Bizottság kulturális, oktatási, ifjúságpolitikai és sportügyi biztosa, Robert-Jan Smits, az Európai Bizottság kutatási-innovációs főigazgatója, valamint Gál Kinga, Sean Kelly és Igor Soltes EU parlamenti képviselők jelenlétében történt.

A brüsszeli találkozón az Európai Tehetségközpontok vezetői az Európai Tehetségsegítő Hálózat képviselőjének a holland tehetségközpont igazgatóját Lianne Hoogeveent, a Hálózat koordinátorának pedig Fuszek Csillát választották meg.

Az Európai Tehetségsegítő Hálózatban a megalakulás óta számos közös munka, program vagy pályázat indult el, ezek közé tartozik az Európai Tehetségpontok magalakítására való többnyelvű felhívás, amely 2015 novemberében került fel az ECHA, illetve több központ honlapjára is (<http://tehetseg.hu/felhivas/palyazat-europai-tehetsegpontta-valashoz>). Ez a felhívás már röviden körvonalazta a kialakuló Európai Tehetségsegítő Hálózat struktúráját, az Európai Tehetségközpontok és az Európai Tehetségpontok viszonyát. A 2016-os évben a Hálózat mind az Európai Tehetségközpontok, mind pedig az Európai Tehetségpontok területén tervezi a bővülését, sőt lehetőség nyílik Európán kívüli, ún. társult ("associated") Tehetségközpontok, és Tehetségpontok csatlakozására is.

Az Európai Tehetségsegítő Hálózat struktúrája

Az Európai Tehetségsegítő Hálózat egy folyamatos átalakulásban lévő, fejlődő rendszer, melyben természetesnek kell vennünk a változásokat, adott esetben a hálózat fejlődése által indukálódó újrastrukturálódásokat.

Magyarország az Európai Tehetségsegítő Hálózatban több oldalról is speciális szerepet tölt be, hiszen azon kevés országok közé tartozik, ahol a szisztematikusan épülő tehetségsegítő hálózatosodás gyakorlata, és annak fogalomrendszere évek óta jelen van, és amint azt a történeti háttér is világossá teszi, az Európai Tehetségsegítő Hálózat kialakításának egyes lépései komolyan támaszkodtak a magyarországi jó gyakorlatra, annak tapasztalataira.

Ez a hagyományrendszer és tudás egyrészt rendkívül nagy segítséget jelent az Európai Tehetségsegítő Hálózat hazai népszerűsítésében és kiépítésében, ami már meg is mutatkozott a Magyarországról Európai Tehetségpontnak jelentkező szervezetek kiugróan nagy számában is. Másrészt azonban félreértésekhez is vezethet: az Európai Hálózathoz csatlakozóknak lehetnek a magyar hálózathoz hasonló működést feltételező elképzeléseik, elvárásaik, pedig – ha nem is alapjaiban – de az Európának a sokszínűségéből fakadóan a két hálózatnak mások a céljai, és más a működési módja is.

Az Európai Tehetségsegítő Hálózat egyenrangú tagjai a Hálózat csomópontjait alkotó Európai Tehetségek központok és a Hálózat pontjait alkotó ún. Európai Tehetségpontok.

Az Európai Tehetségek központtá válás kritériumrendszerét az ECHA Kvalifikációs Bizottsága, az Európai Tehetségek központtá válását – ami elsősorban Tehetségek központként való regisztrációt jelent – a Hálózatot alkotó Tehetségek központok közösen határozzák meg. A regisztráció elfogadásakor azonban minden Európai Tehetségek központ egyénileg jár el. A regisztrált Európai Tehetségek központok felkerülnek az **Európai Tehetségtérképre** (<http://www.echa.info/high-ability-in-europe>).

Az Európai Tehetségek központoknak alapvető feladata közé tartozik a saját minőségi munkájukon túl: a hálózatszervezés, a hálózati tagok (más Európai Tehetségek központok, illetve az Európai Tehetségek központok) számára – ha a szükség úgy hozza – magas szintű szakmai információ biztosítása. Azaz a Hálózatban az Európai Tehetségek központok azok, amelyek több felelősséget vállalnak fel azzal, hogy egy-egy régióban, országban vagy éppen egész Európára kiterjedően végeznek koordináló, információt nyújtó munkát.

Az Európai Tehetségek központok a tehetségtámogatásnak több területén is szakmailag kiemelkedő minőséget nyújtó intézmények, azonban nagyon sok tekintetben eltérőek egymástól. Vannak köztük non- és for-profit szervezetek is, vannak állami fenntartásúak, akik éppen egy-egy ország minisztériumi háttérintézményei közé tartoznak, és vannak köztük civil szerveződések is. Egy-egy Európai Tehetségek központ tevékenységeinek halmaza is sok tekintetben eltérő lehet; vannak olyanok, amelyek inkább a tanárképzésre, mások pedig a fiatal tehetségekkel való közvetlen munkára fókuszálnak. Ez a sokszínűség az egyik fontos záloga az épülő Európai Tehetségsegítő Hálózat erejének.

Mindemellett az Európai Tehetségsegítő Hálózatba való bekerülésnek van néhány – szigorúnak semmiképpen sem nevezhető – az Európai Tehetségek központok és az Európai Tehetségek központok számára is meghatározott követelménye. A legfontosabb kritérium a magas szintű tehetségsegítő munka mellett az egymás iránti nyitottság, a nemzetközi kapcsolatépítésben és –tartásban való részvételi hajlandóság, a jó gyakorlatok cseréjére való törekvés, különböző nemzetközi projekteknél való részvételi szándék.

Az Európai Tehetségsegítő Hálózattal kapcsolatos dokumentumok, adatok, a cikkek, az Európai Tehetségtérkép mind angol nyelvű, így a hatékony információáramlás biztosítása érdekében az angol nyelven való elsőfokú kommunikáció és az angol nyelvű weblap is elengedhetetlen feltétele az Európai Tehetségsegítő Hálózathoz való csatlakozásnak.

Egy-egy Európai Tehetségközpontnak vagy Tehetségpontnak egy intézmény/szervezet stb. önállóan vagy – a feladatra szerveződve – más intézményekkel/szervezetekkel stb. közösen is jelentkezhet. Ilyenkor az intézmények együtt alkotják az ú. n. "közös" Európai Tehetségközpontot vagy Tehetségpontot. Még az sem szükséges, hogy ezek a társuló intézmények azonos országból jelentkezzenek együtt¹. Egy-egy európai ország kultúrájától és méreteitől függően országoként az Európai Tehetségközpontok száma változó lehet.²

Az Európai Tehetségpontokat az Európai Tehetségközpontok regisztrálják. A jelenlegi 13 országbeli Európai Tehetségközponthoz 25 európai országból jelentkeztek Európai Tehetségpontok, a regisztrálásnál az alapelv, hogy abban az esetben, ha van Európai Tehetségközpontja egy adott országnak, akkor az adott országbeli Európai Tehetségpontnak jelentkező szervezeteknek ennél az Európai Tehetségközpontnál kell regisztrálni, ha viszont az adott országban nincs még Európai Tehetségközpont, akkor az Európai Tehetségpontok jelentkezésének pályázatban felhívásában megjelölt más országbeli Európai Tehetségközpontokhoz kell beadni a jelentkezést. Ez természetesen semmiképpen sem jelenti azt, hogy egy-egy Európai Tehetségpont csak a saját országában lévő Európai Tehetségközponton keresztül vehet részt az Európai Tehetségsegítő Hálózat munkájában. Éppen ellenkezőleg, az Európai Tehetségsegítő Hálózat elsődleges célja a minél széleskörűbb és kiterjedtebb nemzetközi kapcsolatok kialakítása. Az Európai Tehetségpontok feladatainak hatóköre elsősorban helyi jellegű.

A hálózatos együttműködés elemei, haszna

Felmerülhet bennünk a kérdés, hogy miért is érdemes az Európai Tehetségsegítő Hálózathoz csatlakozni akár Európai Tehetségközpontként, akár Európai Tehetség Pontként. Jelenleg az Európai Tehetségsegítő Hálózat tulajdonképpen a tagjainak – ma ez elsősorban az Európai Tehetségközpontokat jelenti – a közös tevékenységekben ölt testet. A gyakorlatban ma egy-egy közösen kialakítandó pályázat, hálózatépítés vagy éppen ifjúsági program megvalósítása jelenti az Európai Tehetségsegítő Hálózaton belüli munkát. Egy-egy közös projektben a vezető szerepet – a projektek tartalmától függően – mindig más Európai Tehetségközpont látja el. Ugyanakkor a magyar koordinálásnak is megmaradt a jelentős szerepe, amit kiegészít a MATEHETSZ által koordinált Kreatív Európa pályázatra való felkészülés is, amelyben sok Európai Tehetségközpont és Tehetségpont vált és válik folyamatosan érintetté.

Hamarosan az Európai Tehetségközpontokhoz csatlakozva az Európai Tehetségpontok is aktív részesei lehetnek az Európai Tehetségsegítő Hálózatban zajló munkának. A napokban kezdődik el a regisztrált Európai Tehetségpontoknak **az Európai Tehetségként** való feltüntetése (<http://www.echa.info/high-ability-in-europe>); illetve az Európai Tehetségsegítő

¹ Ilyen például az a holland-német Európai Tehetségközpont, amelyet egy német, münsteri tehetségcentrum egy nijmegeni, holland tehetségcentrummal közösen alapított meg.

² Ilyen például Ausztria, ahol Bécsben és Salzburgban két Európai Tehetségközpont van, amelyek a közös feladatokat példászerű együttműködéssel megosztják.

Hálózat tagjai már most is több, zárt Facebook csoport oldalon is kommunikálhatnak egymással, kereshetnek választ a kérdéseikre, illetve kereshetnek partnereket nemzetközi projektekhez.

Eleinte az Európai Tehetségsegítő Hálózat tagjainak a hálózatosodásba fektetett önkéntes munkája szükséges ahhoz, hogy a tagok előbb-útóbb a hálózatos tevékenység indukálta előnyöket is megtapasztalhassák, hogy ne maradjanak meg csupán az adminisztratív keretek közt, vagy még rosszabb módon a részvételüket ne érezzék csupán egy kiüresedett bürokratikus tehernek.

Az alábbiakban felsoroltak rövid áttekintést adnak az Európai Tehetségsegítő Hálózathoz való csatlakozás és a hálózatos gondolkodásmód során tapasztalható előnyökről:

- felgyorsulhat a tehetségsegítő jó gyakorlatok érdembeli cseréje;
- várható a nemzetközi tehetséggondozáshoz kapcsolható kutatási projektek számának növekedése;
- a mindennapi munkában tapasztalható kiszámíthatóság, stabilitás növekszik;
- az Európai Tehetségsegítő Hálózaton belüli közösségi érzés növekedése érzelmi és strukturális biztonságot ad a hálózat tagjai számára;
- egy-egy régió belüli források hatékonyabb felhasználása jöhet létre;
- tehetséges fiatalok együttműködése elősegíti a kreatív produktivitást;
- Európa szerte az Európai Tehetségsegítő Hálózaton keresztül egyre több fiatal tehetség kaphat érdembeli figyelmet és támogatást;
- a tehetség támogató folyamatokba egyre többen tudnak bekapcsolódni (tanárok, szülők, szakértők, tudósok, üzletemberek stb.);
- helyi CSR, nemzeti és Uniós tehetségeket támogató anyagi források nyílhatnak meg;
- Európa szerte több figyelem irányul majd a tehetséggondozással kapcsolatos kérdésekre, az ahhoz kapcsolható témákra, amely végső soron a helyi tehetséggondozással kapcsolatos politikák megváltozásához vezethet;
- az Európai Tehetségsegítő Hálózat léte segítséget nyújt ahhoz, hogy egy-egy régióban, országban, végül Európában nemzetközi támogatással megszülessenek a tehetség menedzsment minimum kritériumai.

Az Európai Tehetségsegítő Hálózatban való részvétel közösségi gondolkodásmódot igényel, ahol minden ország más-más oldalról segíthet a közös célok megfogalmazásában, és elérésében. Mi magyarok már azzal is sokat segítünk más országoknak, ha nagy számban megjelenünk az Európai Tehetségtérképen, ha megosztjuk a 10 éve épülő magyar tehetségsegítő hálózatban folyó együttműködés tapasztalatait, és a méltán híres tehetségsegítő jó gyakorlatainkat.

Európa szerte nyomon követhető a magyar együttműködési hálózat hatása mind a helyi mind pedig az országos politikákban, jó gyakorlatokban. Csak néhány példát említve a lehetséges sokból: komoly hatást gyakoroltunk a cseh, a szlovén, a horvát kialakulófélben lévő tehetségsegítő hálózatokra, valamint a leideni modellt is a magyar tehetségsegítő hálózat inspirálta. Ugyanakkor a remélhetően hamarosan egyre több nemzetközi kapcsolatunk révén

a magyar tehetséggondozás is új látásmódokkal fog gazdagodni, valamint fiatal tehetségeink és tehetségsegítő tanáraink is jobban bekerülnek az európai vérkeringésbe.

Az Európai Tehetségsegítő Hálózat természetesen az Európai Parlamenttel és az Európai Bizottsággal való egyre többszálú kapcsolatai révén szeretné elérni, hogy egyre több, az Európai Tehetségsegítő Hálózatot, és a közös tehetségsegítő programokat közvetlenül is támogató uniós forrás lehetősége teremtsjön meg mind az egyes országok szintjén, mind pedig összeurópai szinten is.

Nagyon sikeres hálózatos munkát kívánunk minden magyarországi és határon túli magyar kollégáknak mind a kárpát-medencei, mind pedig az Európai Tehetségsegítő Hálózatban. Kérjük, hogy esetleges kérdéseikkel Fuszek Csillát (fuszek.csilla@tehetsegpont.hu) keressék meg.

Fuszek Csilla

a Budapesti Európai Tehetségközpont (<http://talentcentrebudapest.eu/>) igazgatója